

УДК 342.5

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.179942

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

О. В. Білоус

Стаття присвячена аналізу трансформації конституційно-правового статусу прокуратури в незалежній Україні, від її радянської моделі із широкими контрольно-наглядовими повноваженнями до прокуратури демократичної, правової держави, її місця в сучасній системі органів державної влади.

У статті аналіз сучасних реформаторських процесів в системі вітчизняної прокуратури поєднано із висвітленням моделей в новітній світовій конституційно-правовій практиці до різних гілок влади, а від так місця ролі і значення прокуратури в системі державної влади. В науковій конституціоналістиці існує кілька варіантів віднесення прокуратури до тієї чи іншої гілки державної влади або взагалі визначення її у якості окремого органу державної влади. Варіант віднесення прокуратури до системи виконавчої влади успішно зреалізований у державотворчій практиці США, Данії, Франції, Нідерландах, Німеччині, Австрії, Польщі, Швеції.

Має право на своє життя модель включення прокуратури до законодавчої гілки влади, але вона не набула значного поширення. На противагу цій моделі віднесення прокуратури до судової гілки влади стало реальністю в Іспанії, Болгарії, Хорватії та інших країнах. В Конституції цих держав положення про органи прокуратури та регламентацію їх діяльності містяться в розділах про судову владу. Крім зазначених основних варіантів визначення конституційно-правового статусу прокуратури існують й інші, які менш поширені.

Проблема визначення місця прокуратури в системі розподілу державної влади в Україні була однією з постійних дискусійних тем, щодо якої висувалися різні концепції та велися тривалі науково-теоретичні суперечки. Революція Гідності 2014р. стимулювала розвиток сучасного етапу конституційного процесу та внесення змін до Конституції в частині правосуддя, що відкрило шлях для реформування прокуратури в Україні. Стаття 131 Конституції України, що унормовує конституційно-правовий статус прокуратури закріпила нове унормування органів прокуратури, їх місця в системі органів державної влади. Конституційні зміни спричинили виключення Розділу VII Конституції України «Прокуратура» з Основного Закону, а стаття 131 набула свого нового місця в Розділі VIII Конституції України «Правосуддя».

Новий Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. уточнив конституційно-правовий статус, завдання та функції прокуратури. Подальшого розвитку та уточнення конституційно-правовий статус органів прокуратури набув в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» від 19 вересня 2019 р. Законом запроваджується нова структура органів прокуратури, уточнюються та розширюються права Генерального прокурора України, визначається максимальна кількість працівників органів прокуратури, конкретизуються вимоги, щодо атестації працівників органів прокуратури тощо

Ключові слова: конституція, правосуддя, конституційна реформа, прокуратура, конституційно-правовий статус, функції, зарубіжний досвід

Copyright © 2019, O. Bilous.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

Правоохоронна діяльність в широкому значенні може бути порівняна з поняттям державного управління. Якщо під державним управлінням розуміти науково обґрунтований, планомірний, безперервний владний вплив держави на суспільну систему, здійснюваний в правовій формі і спрямований на безпосередню практичну організацію та регулювання поведінки і діяльності людей, їх колективів, суспільства в цілому, то можна стверджувати, що зазначена функція реалізується органами державної влади, що об'єктивно належать до різних владних гілок, а не лише органами виконавчої влади.

Подібна ситуація спостерігається і у випадку, якщо предметом аналізу стає правоохоронна діяльність. У разі дослідження окремих функцій держави, слід виділяти дві групи функцій. З одного боку, це, так звані “універсальні функції”, які тією або іншою мірою виконуються органами державної влади. З іншого боку, – це спеціальні функції, що притаманні лише одній групі органів, які, у свою чергу, формують ту чи іншу гілку державної

влади. Зокрема, до першої з груп можна віднести правоохоронну діяльність, до другої – законодавчу або виконавчу діяльність.

Подібна “універсальність” правоохоронної діяльності жодним чином не знімає необхідності ретельного дослідження правоохоронної діяльності та захисту прав людини у їх зв’язку із принципом поділу державної влади. Саме принцип поділу державної влади лежить в основі загальних гарантій охорони та захисту прав людини від свавілля та деспотизму з боку державної влади. Як зазначає відомий німецький правознавець К. Хессе, саме завдяки запровадженню у конституційну практику принципу поділу державної влади стало можливим створити надійні перепони для абсолютизації влади і функціонування надійної системи охорони прав людини, наявність якої є необхідною ознакою будь-якої демократичної і правової держави [1].

Справедливість цієї тези К. Хессе підтверджується зверненням до витоків теорії поділу влади. У цьому сенсі достатньо згадати слова одного з засновників теорії поділу влади Ш. Л. Монтеск’є, який писав: “все загине, якщо три влади: влада творити закони, влада приводити до виконання постанови загальнодержавного характеру і влада судити злочини, будуть сполучені в одній особі чи в одній установі” [2]. Для нього поділ влади чітко асоціювався з процесом захисту прав громадян від свавільного поведіння з боку держави.

2. Літературний огляд

Трансформація конституційно-правового та функціонального статусу прокуратури в Україні, її досягнення значно випереджають відповідні дослідження науковців, особливо в сфері конституційного права. Разом з тим проблемі реформування органів прокуратури в період незалежної України присвятили свої праці багато вчених, політиків та працівників прокуратури. Серед них слід назвати М. Потибенька [3], В.Скомороху [4], В.Федоренка [5], В. Тація [6] та ін. Фундаментальною основою дослідження проблеми залишається праця французького мислителя Ш.Л.Монтеск’є «Про дух законів» [2], а також важливе значення для дослідження мають теоретичні напрацювання німецького вченого К. Хессе [1].

3. Мета і задачі дослідження

Метою дослідження є аналіз трансформації конституційно-правового статусу прокуратури від прийняття Конституції України в 1996 р. до сьогодення. Для досягнення мети були поставлені наступні задачі :

1. Вивчення зарубіжного досвіду конституційно-правового статусу прокуратури в системі органів державної влади.
2. З’ясування основних концептуальних моментів, щодо місця і функцій прокуратури в провідних демократичних державах в системі законодавчої, виконавчої та судової влади.
3. Виявлення позитивних аспектів та проблемних питань основних моделей формування органів прокуратури в демократичних країнах Заходу.
4. Аналіз трансформації конституційно-правового статусу органів прокуратури в період здійснення сучасного етапу конституційної реформи в Україні.

4. Законодавче забезпечення реформування органів прокуратури в Україні на сучасному етапі в контексті зарубіжної практики

Проблема визначення місця прокуратури в системі розподілу державної влади була однією з постійних дискусійних тем, щодо якої висувалися різноманітні концепції та велися тривалі науково-теоретичні суперечки. Частина дослідників, пропонувала взагалі ліквідувати інститут прокурорського нагляду як “пережиток” старої антидемократичної радянської системи і розподілити функції цього органу державної влади між судами та різноманітними виконавчими структурами. Необхідність в існуванні органів прокуратури можна продемонструвати не тільки посиланням на досвід західних держав де ці органи доволі ефективно діють і нікому не спадає на думку їх ліквідувати, але й суто статистичними даними щодо ролі органів прокуратури в забезпеченні прав людини в Україні.

Навіть в сучасній світовій конституційно-правовій практиці спостерігається наявність прямо протилежних моделей віднесення прокуратури до різних гілок влади. Саме цим, певною мірою, може бути пояснена та суто методологічна специфіка, яка дається взнаки в ході аналізу місця, ролі і значення прокуратури в системі державної влади.

Специфіка визначення місця прокуратури змусила багатьох науковців поставити питання значно ширше: наскільки взаємоузгоджуваними є класична теорія поділу влади та факт існування “незалежних” (в значенні не належних до жодної з трьох гілок влади) державних органів?

Аналізуючи досвід визначення прокуратури в системі поділу державної влади можна вказати, що її може бути окреслено у якості окремого органу державної влади, який є незалежним від всіх інших гілок влади чи віднесено до однієї з трьох гілок влади: законодавчої, виконавчої чи судової. Хоча колишній Голова Конституційного Суду України В.Скомороха свого часу обґрунтував тезу про доречність виокремлення специфічної “четвертої” гілки державної влади, яку б було можна визначити як “контрольно-наглядову” [4]. Існують і інші варіанти віднесення прокуратури до виконавчої, законодавчої, судової гілок влади. Стосовно варіанту віднесення прокуратури до виконавчої влади, то тут класичним прикладом є досвід США. Справді, відповідно до Конституції, президент США призначає Генерального прокурора (аторнея), який виконуючи функції міністра юстиції, також виступає як радник президента з питань карної політики.

Подібне включення прокуратури до системи виконавчої влади, було реалізовано в державотворчій практиці в Данії, Франції, Нідерландах, Німеччині, Австрії, Польщі, Швеції.

Інтегрування прокуратури до виконавчої влади при збереженні її широких наглядових повноважень настільки посилює цю гілку державної влади, що стає дуже важко казати про систему взаємного балансу влад. Крім того інтеграція органів прокуратури у структуру виконавчої влади може супроводжуватися послабленням цього наглядового інституту і звуженням кола його компетенції, оскільки прокуратура починає “втрачати” свої позиції. Від цього може постраждати якість реалізації на рівні державної влади самої ідеї нагляду за дотриманням законності, та поступовим перетворенням її з органу з наглядового на управлінський.

Наступна модель передбачає включення прокуратури до законодавчої гілки влади. Основним аргументом на користь цієї моделі виступає теза стосовно того, що нагляд за дотриманням законів є нерозривно пов’язаним з самою законодавчою діяльністю, а тому органи, які здійснюють цю функцію мають відноситися до законодавчої гілки влади. На перший погляд, наведений аргумент є майже незаперечним. А з іншого боку наглядові функції щодо виконання законів прийнятих парламентом виконують й органи, що віднесені до виконавчої влади. А тому, тлумачення наглядової функції як виключної прерогативи законодавчого чи законодавчих органів влади є методологічно неправильним. А потім, далеко не зовсім коректно інтерпретувати наглядову функцію як єдину мету діяльності органів прокуратури, оскільки поряд з нею, вони виконують ще й таке завдання як кримінальне переслідування осіб, що вчинили злочини, яке принципово не може бути включеним до сфери компетенції законодавчої влади. Про це писав в своїй відомій праці “Про дух законів” ще один з “батьків-засновників” концепції поділу влади Ш. Л. Монтеск’є [7].

І, зрештою, остання модель, яку слід згадати ґрунтується на ідеї віднесення прокуратури до судової гілки влади. На практиці вона була реалізована у таких державах як Іспанія, Болгарія, Хорватія. В Конституції Іспанії ст.124, яка регламентує функціонування органів прокуратури розташована в розділі “Про судову владу” і містить в собі наступний припис: “Метою прокуратури, незалежно від функцій, що виконуються іншими органами влади, – є сприяння відправленню правосуддя в цілях захисту законності, прав громадян та суспільних інтересів охоронюваних законом, в силу своїх обов’язків або за поданням зацікавлених осіб, а також здійснювати нагляд за забезпеченням умов незалежності судів та дотриманням в них суспільних інтересів” [6].

Не наводячи аргументів на користь чи проти цих позицій слід звернути увагу на функцію нагляду. Навряд чи хтось може заперечувати стосовно основоположності наглядової функції в діяльності органів прокуратури. Але проблема полягає в тому, що функція нагляду як раз і не є притаманною судовій владі.

Крім вище наведених концепцій, існують й інші важливі методологічні позиції. Перша з них ґрунтується на віднесенні прокуратури до контрольно-наглядової влади. На її користь чимало аргументів висловив академік В. Тацій [3]. Але відносячи прокуратуру до системи контрольно-наглядових органів, виникає одне суттєве запитання. А яким чином діяльність органів прокуратури співвідноситься з діяльністю інших контрольних органів?

Складність цього запитання полягає у тому, що властива прокуратурі функція загального нагляду, реалізується в тому числі й по відношенню до самих контролюючих органів. Тобто, якщо віднести прокуратуру до контрольно-наглядних органів державної влади, то тоді одразу ж постає проблема, зовнішнього контролю над діяльністю самих контрольних органів. Принцип поділу державної влади на виконавчу, законодавчу і судову позитивно діє лише тоді, коли існує законодавчо закріплена система стримувань і противаг між цими гілками влади, яка виконує важливу державну функцію захисту Конституції і законності в державі. Саме до цієї системи “стримувань і противаг” можна віднести прокуратуру, а також деякі інші органи державної влади (Конституційний суд, омбудсмена, Рахункову палату). На цю тезу про несуперечність факту існування незалежної і само-

стійної прокуратури теорії розподілу влади вказував колишній Генеральний прокурор України М. Потебенько, який, аналізуючи функції різних гілок державної влади, наголошував на необхідності існування в цій системі незалежної наглядової інстанції, якою, суто, і є прокуратура [8].

Зазначеному демократичному принципу поділу державної влади не суперечить існування таких органів державної влади, які виконуючи владні функції, тим не менш, не відносяться ні до судової, ні до виконавчої, ні до законодавчої влади.

Загальноєвропейська конференція “Прокуратура Європи у XXI столітті”, в заключному документі наголошувала, що в процесі реформування державної влади в країнах “нової демократії” доцільно зберегти прокуратуру як незалежну від інших органів державної влади функціональну одиницю. Значною мірою ця теза знайшла своє відображення у Рекомендації Комітету Міністрів держав-членів Ради Європи в якій містилися два спеціальні розділи “Взаємовідносини прокуратури з виконавчою та законодавчою гілками влади” та “Взаємовідносини між прокурорами та суддями”.

Звертаючись до досвіду європейських країн можна вказати й на те, що доволі часто формальне віднесення прокуратури до тієї чи іншої гілки влади супроводжується вказівкою на специфічність її статусу [9, 10].

Доволі часто, критикуючи органи прокуратури і виступаючи за значне обмеження кола її компетенції, деякі вчені вказують на факт перетинання наглядних функцій прокуратури з іншими органами державної влади. На нашу думку, подібне “дублювання” носить лише позитивний характер і не може тлумачитися як недолік. Оскільки, повноваження, цілі та функції цих органів є відмінними. На підтвердження цієї тези достатньо просто зіставити їх функції як вони зафіксовані у діючому українському законодавстві.

Конституція України 1996р. закріпила трансформацію прокуратури від радянської її моделі до визначення її статусу і місця в системі влади незалежної України. В Основному Законі України проблемі прокуратури був присвячений цілий розділ, в якому визначалися функції та повноваження її органів. Згідно з п. 9 Перехідних положень Основного Закону за прокуратурою зберіглася функція загального нагляду за дотриманням законів і функція досудового слідства до прийняття певних законів.

Революція Гідності 2014 р. стимулювала конституційний процес і внесення відповідних змін до Конституції України в частині правосуддя [11]. Згідно із цим Законом ст. 131 Конституції України закріпила нове унормування конституційно-правового статусу прокуратури. Розділ VII Конституції України «Прокуратура» був виключений, а стаття 131 набула свого нового місця в розділі VIII Конституції України «Правосуддя». Згідно із законом функції та повноваження органів прокуратури скорочувались і конкретизувались в наступних положеннях: підтримка публічного обвинувачення в судді; організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального впровадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; представництво інтересів держави в судді у виключних випадках і в порядку, визначених законом. Закріплення нового конституційного положення передбачало, що прокуратуру в Україні очолює Генеральний прокурор, якого призначає на посаду на шість років та звільняє з посади Президент України за згодою Верховної Ради України.

Внесення змін до Конституції України в частині правосуддя передувало певне удосконалення правового статусу прокуратури. Так у квітні 2012 р. в із прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України відбулося зрівнювання у правах прокурорів і адвокатів, як учасників судового процесу.

14 жовтня 2014 р. в межах «антикорупційного пакета законів» був прийнятий новий Закон України «Про прокуратуру», який визначив функції та повноваження прокуратури, її системи, правовий статус прокурора і його повноваження, порядок зайняття посади прокурора та ін. Згідно із законом започатковувалась процедура очищення органів прокуратури через масштабну боротьбу з корупцією. Система прокуратури України розширювалася за рахунок військової прокуратури та Спеціальної антикорупційної прокуратури.

Разом з тим в новому законодавстві значно обмежені функції прокуратури, щодо загального нагляду за законністю. Зокрема, у ст. 1. Перехідних положень Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. конкретизовано зміст ст. 121 Основного Закону. В ній зазначається, що прокуратура України виконує функцію нагляду за додержанням справ і свобод людини, додержання законів із цих питань органами виконавчої влади, та їх посадовими і службовими особами виключно у формі представництва інтересів громадянина і держави в судді [5]. Таким чином, згідно з чинним законодавством на той час в Україні де-юре були відсутні суб'єкти здійснення державного нагляду за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування Конституції та законам України.

Організація і діяльність прокуратури в Україні здійснюється на основі системи принципів, які утворюють ціннісну основу її діяльності: верховенство права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканості і безпеки найвищою соціальною цінністю; законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; територіальності; презумпції невинуватості; незалежності прокурорів; недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади; поваги до незалежності суддів; прозорості діяльності прокуратури; неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки [11].

В Законі України «Про прокуратуру» [12] вказується, що основними функціями прокуратури є: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Виконання прокуратурою основних своїх функцій законодавство визначає повноваження прокуратури – права та обов'язки органів прокуратури. Прокуратура України формується і діє відповідно до загальних засад, визначених Конституцією та законами України. При цьому основним принципом організації та діяльності органів прокуратури в Україні є поєднання їх територіальності, спеціалізації та інстанційності. Систему органів прокуратури в Україні становили: Генеральна прокуратура України, регіональні прокуратури, місцеві прокуратури, військові прокуратури, спеціалізована антикорупційна прокуратура. Останню очолює заступник Генерального прокурора України – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Він призначає прокурорів цієї прокуратури за результатами відкритого конкурсу, який проводить конкурсна комісія у складі керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та визначених ним і Генеральним прокурором України осіб.

Функціонування єдиної системи прокуратури в Україні забезпечується єдиними засадами організації та діяльності прокуратури, єдиним статусом прокурорів, єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності прокурорів, фінансуванням прокуратури виключно із Державного бюджету України, вирішенням питань внутрішньої діяльності прокуратури органами прокурорського самоврядування. Закон «Про прокуратуру» визначав що центральним суб'єктом органів прокуратури є прокурор, він встановлював гарантії незалежності прокурора: особливий порядок його призначення на посаду, звільнення з посади, притягнення до дисциплінарної відповідальності; порядок здійснення повноважень, визначений процесуальними та іншими законами; заборона незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора; порядок фінансування та організаційного забезпечення прокуратури; матеріальне, соціальне і пенсійне забезпечення прокурора; функціонування органів прокурорського самоврядування; засоби забезпечення особистої безпеки прокурора, членів його сім'ї, майна, а також інші засоби його правового захисту.

Зміст правового статусу прокурора становлять його права та обов'язки. Частина 1 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» визначає, що прокурор має право брати участь у прокурорському самоврядуванні, бути членом професійних спілок, брати в них участь з метою захисту своїх прав та інтересів, підвищення свого професійного рівня. Прокурор зобов'язаний виявляти повагу до осіб в процесі здійснення своїх повноважень; не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом; діяти лише на підставі, в межах та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України; додержуватись правил прокурорської етики, не допускати поведінки, яка дискредитує його як представника прокуратури та може зашкодити авторитету прокуратури, прокурор зобов'язаний проходити таємну перевірку доброчесності.

Подальший етап реформування органів прокуратури пов'язаний із ново прийнятим Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури», ухваленого Верховною Радою України 19 вересня 2019 року. В ньому пропонується замість чинної структури органів прокуратури запровадити нову, яка включатиме в себе Офіс Генерального прокурора, обласні окружні прокуратури. Закон також надає Генеральному прокурору право ліквідувати та реорганізовувати окружні та обласні прокуратури. Ліквідовуються військові прокуратури, але водночас надається право Генеральному прокуророві у разі потреби утворювати спеціалізовані прокуратури на правах структурного підрозділу Офісу Генпрокурора, обласних прокуратур, окружних прокуратур. Генеральний прокурор наділяється повноваженнями затверджувати стратегію розвитку прокуратури; систему оцінювання якості роботи прокурорів; порядок вимірювання та регулювання їх навантаження; порядок розгляду звернень щодо неналежного виконання прокурором, який обіймає адміністративну посаду, посадових обов'язків, встановлених для відповідної адміністративної посади. Передбачається надання

можливості для всіх кандидатів з вищою юридичною освітою та стажем роботи у сфері права брати участь у відборі на заміщення посад в усіх органах прокуратури. А також зменшення максимальної кількості працівників органів прокуратури з 15 тисяч до 10 тисяч осіб.

За новим законом передбачається атестація прокурорів, яка включатиме в себе два етапи – складення письмового іспиту у формі анонімного тестування та співбесіда. У разі не проходження атестації прокурор звільняється з посади. Атестація не поширюється на прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Поза цими основними нововведеннями передбачається здійснення і інших.

Таким чином аналіз законодавства України про прокуратуру засвідчує, що реформа органів прокуратури трансформує їх із захисників інтересів держави на органи державної влади, що здійснюють захист публічних інтересів насамперед інтересів громадянського суспільства та громадян [11].

5. Результати дослідження

На основі аналізу теоретичної спадщини та нових наукових досягнень щодо питання конституційно-правового статусу прокуратури, її місця в системі органів державної влади в демократичних правових державах Заходу, дослідження різних моделей органів прокуратури, їх специфіки вдалось обґрунтувати вибір оптимальної моделі формування прокуратури в Україні, її особливостей з врахуванням національного досвіду. В статті висвітлені процес конституційної реформи в частині трансформації органів прокуратури протягом останніх років та дослідження основні етапи зміни конституційно-правового статусу прокуратури в Україні.

6. Висновки

Таким чином підбиваючи підсумки, можна зафіксувати наступні положення:

1. Аналіз сучасного конституційного законодавства про прокуратуру засвідчує, що конституційна реформа в Україні розпочала процес трансформації органів прокуратури із захисників інтересів держави на органи державної влади, що здійснюють захист публічних інтересів, насамперед, інтересів громадян та громадянського суспільства.

2. Будь-які реформи в системі державної влади, і зокрема реалізація конституційної реформи, мають супроводжуватися вирішенням проблеми щодо визначення місця прокуратури в системі цієї державної влади. З цим питанням тісно пов'язане й інше, а саме – окреслення функцій прокуратури, кола її компетенції та повноважень.

3. У демократичній правовій державі громадянин повинен мати право та можливість вибору засобів захисту своїх законних інтересів. Можливість прокурорського захисту прав громадян жодним чином не обмежує можливості судового захисту. Наявність такої альтернативи і дозволяє громадянину здійснити власний вибір на користь більш ефективного, на його переконання, механізму (інституту) захисту власних прав (навіть у тому випадку якщо ці органи відносяться до різних гілок влади).

4. Науково виважене, раціональне та обґрунтоване розв'язання цього кола питань сприятиме посиленню законності в Україні, підвищенню рівня охорони і захисту окремих громадян та їх колективів, успішному просуванню України до конституційної цілі правової держави.

Література

1. Хессе К. Основы конституционного права ФРГ. Москва, 1981. С. 234.
2. Монтескье Ш. Л. О духе законов. Москва, 1999. С. 139–140.
3. Потебенько М. О. Прокуратура як гарант законності // Вісник прокуратури. 2001. № 6 С. 3.
4. Скомороха В. Окремі питання поділу влади і юрисдикція Конституційного Суду України // Право України. 1998. № 5. С. 8–17.
5. Федоренко В. Л. Конституційне право України. Київ, 2016. С. 537.
6. Тацій В. Прокуратура в системі поділу влади // Вісник прокуратури. 1999. № 2. С.27–28.
7. Конституции Государств Европы. Т. 1. Москва, 2001. С. 77.
8. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / ред. Шемшученко Ю. С. Київ, 2001. С. 257.
9. Конституции государств Европейского Союза. Москва, 1997. С. 579.
10. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016р. // Голос України. 2016. № 118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>

11. Про прокуратуру: Закон України № 1697-VII від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури: Закон України № 113-IX від 25 вересня 2019 р. // Відомості Верховної Ради України. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20>

Received date 17.08.2019

Accepted date 02.09.2019

Published date 30.09.2019

Білоус Олександр Вячеславович, аспірант, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії, наук України, вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, Україна, 01001

УДК 347.998.85

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.179517

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СТРОКІВ У ПРОЦЕДУРІ ВИРІШЕННЯ ВИБОРЧОГО СПОРУ

А. В. Басаласва

У статті автором встановлено сутність та види строків вирішення виборчих спорів. Зроблено висновок щодо доцільності встановлення сутності строку як правової категорії, що застосовується у розгляді та вирішенні адміністративних спорів, в тому числі виборчих спорів. Обґрунтовано, що під строком необхідно розуміти певний часовий період, що визначається календарною датою чи подією, з настанням якої у особи виникає чи припиняється право певним чином діяти. Строки у розгляді та вирішенні виборчих справ класифіковано за рядом критеріїв - способом захисту порушеного виборчого права; часу застосування права на оскарження управлінського рішення; стадії виборчого процесу; часового критерію їх обчислення; умови їх настання; їх змістовної сутності; можливості їх поновлення. З врахуванням сутності строку звернення до суду як різновиду строків у розгляді та вирішенні виборчих спорів зроблено висновок про доцільність їх віднесення до категорії строків, визначених матеріальними нормами адміністративного права. Акцентовано увагу, що збереження норми про визначення строків звернення до адміністративного суду як гарантії захисту виборчих прав у структурі Кодексу адміністративного судочинства України є вимушеним заходом правового регулювання, що має бути усунено в межах реалізації правотворчої діяльності з розробки та прийняття Виборчого кодексу України. Підкреслено, що віднесення строку звернення до адміністративного суду як гарантії забезпечення реалізації виборчого права до категорії матеріальних строків дозволяє зробити висновок про доцільність його розуміння як строку позовної давності. Наголошено, що набуває особливої актуальності вирішення проблеми законодавчого визначення тривалості строків звернення до адміністративного суду як категорії матеріальних строків, і відповідно вирішення питання доцільності застосування до встановлення їх тривалості категорії «розумності», що вживається у Кодексі адміністративного судочинства України для визначення періоду, протягом якого суд має розглянути справу або здійснити інші процесуальні дії

Ключові слова: вибори, виборчий процес, виборчі права, виборчі спори, Виборчий кодекс України, гармонізація законодавства, строк звернення

Copyright © 2019, A. Basalaeva.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

Однією з актуальних проблем розгляду та вирішення виборчих спорів є забезпечення їх оперативного врегулювання. Виборчі спори мають вирішуватися у визначенні чинним законодавством України строки. Забезпечення принципу оперативності при розгляді та вирішенні виборчих спорів є гарантією реалізації норм виборчого законодавства, подолання механізмів